

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси та кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»
на тему:
«Оцінка якості управління активами та
пасивами комерційного банку»

Виконав: студент 4 курсу, групи 2
Факультету фінансів та банківської справи

МАКСИМОВА Ю.С.

Керівник: к.е.н., доцент

СИРЧИН О.Л.

ОДЕСА - 2019 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Успішна діяльність будь-якого комерційного банку великою мірою залежить від здатності приймати рішення, які дають йому можливість на належному рівні забезпечити ліквідність, прибуток та захист від негативного впливу банківських ризиків, що потребує розробки адекватних методів управління портфелем активів і пасивів.

В наукових працях України дослідженню питань управління активами та пасивами банківських установ присвячені наступні праці: А.М. Мороза, Л.О. Примостки, М.І. Савлука, Л.В.Кузнецової, В.В.Коваленко. Велике значення в розвитку теорії управління пасивами та активами банку мають розробки зарубіжних авторів Дж. Сінкі, С.П. Роуз, Р. Коттер, С. Гілл, Р. Сміт та інших. Проте, через складність та невирішеність багатьох аспектів, а також постійну зміну умов функціонування банків, тема управління активами та пасивами залишається актуальною.

Метою дослідження є систематизація теоретико-аналітичних даних для розробки шляхів удосконалення управління активами та пасивами банку.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та **вирішення таких завдань:**

- дослідити сутність та необхідність управління активами і пасивами банку;
- розкрити методи та систему управління активами і пасивами банку;
- охарактеризувати організаційне та інформаційне забезпечення управління активами і пасивами банку;
- навести економічну характеристику банку та проаналізувати механізм управління активами та пасивами АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- розкрити обґрунтування шляхів вдосконалення управління активами та пасивами АТ «Райффайзен Банк Аваль» .

Об'єктом дослідження є процес управління активами та пасивами банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень управління активами та пасивами банку.

Методи дослідження. В роботі використано порівняльний, аналітичний методи дослідження та метод системного аналізу. Порівняльний метод дозволив дослідити динаміку активів та пасивів банку за обраний період, за допомогою аналітичного методу вдалось детально розглянути та розрахувати показники ефективності управління активами та пасивами банку. Розгляд категорій системного аналізу (стану активів та пасивів банку) послугував основою для логічного і послідовного підходу до проблеми прийняття рішень щодо вдосконалення управління активами та пасивами банку.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, інші нормативно-правові акти центральних органів влади, зокрема Постанови та Інструкції НБУ, монографічні дослідження та наукові публікації вчених-економістів.

Інформаційні джерела для аналітичних розрахунків обмежуються фінансовою звітністю ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», офіційними даними НБУ та відомостями, що розміщені на офіційних сайтах означених установ.

Практична цінність висновків і рекомендацій. Можуть бути використані в банківській установі, так як містять розроблення та обґрунтування заходів подальшого розвитку до управління активами та пасивами банку.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменування). Загальний обсяг роботи становить 72 сторінки. Основний зміст викладено на 50 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ»** було досліджено, що наразі банки розглядають свої портфелі активів та пасивів як єдине ціле, що визначає роль сукупного портфеля банку в досягненні його загальних цілей - високого прибутку та прийняттого рівня ризику. Інтегроване управління активами та пасивами дає банку інструментарій задля захисту депозитів та позик від впливу коливань циклів ділової активності та сезонних коливань, а також засоби для формування портфелів активів, що позитивно впливають на реалізацію банком своїх цілей.

У сучасній міжнародній і вітчизняній практиці управління активами та пасивами є одним із фундаментальних понять фінансового менеджменту банку і являє собою складну і багатопланову проблему, яка досі повністю не досліджена.

Організаційне управління активами і пасивами комерційного банку здійснюється на трьох рівнях управління: стратегічному, тактичному і оперативному.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» визначено вищі органи управління банком. Згідно із ст. 37 Закону України «Про банки і банківську діяльність», органами управління банку є загальні збори учасників, спостережна рада, правління (рада директорів) банку.

Відповідно до ст. 38 Закону України «Про банки і банківську діяльність», вищим органом управління банку є загальні збори учасників.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ»** досліджено, що ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» працює ефективно та прибутково. Доходи банку збільшуються, при цьому спостерігається часткове збільшення витрат, за рахунок збільшення адміністративних витрат, що свідчить про зацікавленість банку в роботі висококваліфікованого персоналу, та збільшення відрахувань в резерви, що показує зростання питомої ваги ризикованих операцій.

Фінансовий результат діяльності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» повністю залежить від його доходів і витрат. При чому для ефективної

банківської діяльності необхідно, щоб доходи перевищували витрати. Серед доходів найбільшу роль грають процентні та комісійні доходи, вони мають зростаючу тенденцію. В структурі витрат банку найбільша питома вага припадає також на процентні.

Отже, за 2018 рік ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» отримав дохід у розмірі 14 354,096 млн грн., при чому витрати склали 7 512,959 млн грн., і банк отримав чистий прибуток у розмірі 5087,782 млн грн. – максимальний прибуток протягом досліджуваного періоду.

Показники прибутковості ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» також свідчать про ефективну роботу банку, виявлена тенденція до зростання. Показник віддачі активів свідчить про можливість отримання прибутку за рахунок активів банку. У 2018 році на 1 грн. активів припадає 7,00 копійки прибутку. Досить високим є значення віддачі капіталу, як загального, так і статутного. В 2018 році на 1 грн загального капіталу банку припадає 37,10 копійок прибутку. Високі значення чистого спреду та чистої процентної маржі свідчить про здатність ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» отримувати прибуток за рахунок процентної різниці.

Проведено дослідження ефективності управління активами та пасивами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2016-2018 рр. Протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна тенденція до зростання основних показників прибутковості, що пояснюється ефективним управлінням активами та пасивами та раціональним прийняттям управлінських рішень.

Функціонування сучасних банківських установ в умовах невизначеності та підвищеного рівня ризиків спонукає керівництво банків більш зважено та раціонально відноситись до прийняття управлінських рішень в сфері управління фінансовими ресурсами. Тому, з приведеного дослідження необхідно відзначити, що сучасні інструменти управління активами та пасивами банківських установ потребують удосконалення та подальших розробок.

У третьому розділі **«ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ»** рекомендовано ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» інвестувати в більш ризиковані цінні папери; інвестувати в більш ризиковані кредити; перерозподіляти активи - від наявних і інших активів, що не приносять дохід, - до кредитів і цінних паперів; обмежувати портфель високодохідними інвестиціями і низько затратними пасивами.

В кредитній політиці банку визначати ліміти кредитування, на основі яких проводиться постійний моніторинг відповідності структури кредитного портфеля заданим параметрам. Видачі кожного кредиту повинні передувати аналіз відповідності об'єкту, що кредитується, кредитна політика банку, оцінка кредитоспроможності клієнта, яка, в свою чергу, не може обмежуватися тільки його аналізом фінансового стану.

Підвищувати якість обслуговування послуг і кількості банківських продуктів, їх наближення до клієнтів.

- нарощувати стабільну частину власних коштів - статутного фонду та резервного капіталу;
  - впроваджувати розвиток нових видів вкладів, які б відповідали зростаючим потребам клієнтів;
  - стимулювати залучення ресурсів через збільшення та диференціацію процентної ставки;
  - розвивати спектр додаткових послуг вкладникам
  - удосконалювати порядок та методи виплати відсотків;
- використовувати різні види цінних паперів для залучення ресурсів.

Аналіз відносних та абсолютних показників прибутковості, свідчить що діяльність ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» є прибутковою та ефективною.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження управління активами та пасивами банку було досліджено сутність та необхідність управління активами і пасивами банку; охарактеризовано організаційне та інформаційне забезпечення управління активами і пасивами банку; навести економічну характеристику банку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»; розкрито обґрунтування шляхів вдосконалення управління активами та пасивами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль».

За результати дослідження зроблено наступні висновки:

1. Управління активами і пасивами банку здійснюється на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях. В банківській практиці при управлінні активами та пасивами банку застосовуються різні методи, підходи до управління. При цьому, банки обирають ті, які є найбільш оптимальними до напрямів їх діяльності, рівня розвитку, можливостей.

2. На сьогоднішній день вітчизняні банки повинні використовувати сучасні методи управління активами та пасивами, серед яких комплексний підхід є найбільш прийнятним та оптимальним.

3. Система комплексного управління активами і пасивами пропонує банкірам узгоджені правила, які використовуються на всіх рівнях банку, для формування благополуччя акціонерів і управління ризиками. Доцільно зазначити, що управління активами і пасивами залишається головним пріоритетом фінансових інститутів та інституційних інвесторів. Зростання складності фінансових ринків висуває вищі вимоги до управління активами і пасивами. Інвестори та менеджери банку повинні оцінювати багато факторів, серед яких ризик зміни процентних ставок, ризик деривативів, складні інвестиційні інструменти, ліквідність тощо.

4. Система комплексного управління активами і пасивами банку передбачає реалізацію таких основних цілей як: збільшення доходів за акціями, тобто підвищення вартості банку для його акціонерів; покращення майбутнього для фінансових потоків, і як наслідок одержання більш високого рейтингу; підтримка достатнього рівня прибутковості; дотримання вимог щодо розміру власного капіталу не в збиток банку; підтримка ліквідності банку на необхідному рівні; управління ризиками.

5. До основних складових комплексного управління активами і пасивами банку відносяться: управління активами, зобов'язаннями і власним капіталом; управління ліквідністю, дохідністю та ризик-менеджмент. Загальна система управління активами та пасивами банку включає: планування активів та пасивів, використання активів та пасивів, аналіз активів та пасивів, внутрішній контроль управління активами та пасивами, розробку шляхів та напрямів удосконалення активів та пасивів банку.

6. Інформаційне забезпечення управління активами та пасивами банку включає інформаційну базу, сформовану із зовнішніх та внутрішніх джерел.

В роботі досліджено управління активами та пасивами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Загальна економічна характеристика ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» показала, що:

- ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» здійснює свою діяльність згідно з чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про банки і банківську діяльність», нормативно-законодавчими актами України. Види діяльності та операції, які має право здійснювати ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»: операції з валютними цінностями; операції з цінними паперами та інвестиції; операції за дорученням клієнтів або від свого імені; довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами; депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

- Зовнішнє інформаційне забезпечення управління активами і пасивами банку складається з інформації щодо розвитку банківського ринку, банківських нормативів, розвитку фінансового ринку, показники розвитку економіки тощо. Внутрішнє інформаційне забезпечення управління активами і пасивами банку складає: фінансова звітність; внутрішні аналітичні документи щодо стану, структури, ефективності управління та використання активів та пасивів; внутрішні розпорядчі документи щодо управління активами та пасивами: інструкції, накази; результати моніторингу банківського ринку: маркетингово-аналітичні звіти щодо стану ринку та місця банку на ньому (рейтингу).

- На вищому стратегічному рівні рішення щодо управління активами та пасивами в ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» здійснює Спостережна Рада, на тактичному рівні їй підпорядковується Комітет з питань управління активами та пасивами, який безпосередньо керує Казначейством. А на оперативному рівні управлінням активами та пасивами займаються Фронт-офіс, Мідл-офіс, Бек-офіс. Основне управління із трансформації стратегічних керівних рішень та формування тактичних та оперативних в ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» виконує Комітет з управління активами та пасивами (КУАП).

- Провівши аналіз фінансових результатів ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2016 – 2018 рр. та оцінку прибутковості діяльності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» можна стверджувати, що банк є ефективним та прибутковим. Доходи банку збільшуються, при цьому спостерігається часткове збільшення витрат, за рахунок збільшення адміністративних витрат, що свідчить про зацікавленість банку в роботі висококваліфікованого

персоналу, та збільшення відрахувань в резерви, що показує зростання питомої ваги ризикованих операцій.

Крім того, можна додати і те, що доходи ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» перевищують його витрати у періоді, що аналізується, і це говорить про те, що діяльність банку є успішною.

Фінансовий результат діяльності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» повністю залежить від його доходів і витрат. При чому для ефективної банківської діяльності необхідно, щоб доходи перевищували витрати. Серед доходів найбільшу роль грають процентні та комісійні доходи, вони мають зростаючу тенденцію. В структурі витрат банку найбільша питома вага припадає на процентні доходи.

Отже, за 2018 рік ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» отримав дохід у розмірі 14 354,096 млн грн., при чому витрати склали 7 512,959 млн грн., і банк отримав чистий прибуток у розмірі 5 087,782 млн грн. – максимальний прибуток протягом досліджуваного періоду.

Показники прибутковості ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» також свідчать про ефективну роботу банку, виявлена тенденція до зростання. Показник віддачі активів свідчить про можливість отримання прибутку за рахунок активів банку. У 2018 році на 1 грн. активів припадає 7,00 копійки прибутку. Досить високим є значення віддачі капіталу. В 2018 році на 1 грн загального капіталу банку припадає 37,10 копійок прибутку. Високі значення чистого спреда та чистої процентної маржі свідчать про здатність ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» отримувати прибуток за рахунок процентної різниці.

В дослідженні була запропонована система управління процентним ризиком банку. У такому вигляді дана система має загальний характер, оскільки перелічені елементи повинні бути включені в будь-яку конкретну систему управління процентним ризиком, яка діє у банку. Суб'єктами управління є ті функціональні підрозділи банківської установи, діяльність яких безпосередньо пов'язана із виникненням ризику зміни процентних ставок та спеціальні структурні підрозділи, завданням яких є управління ризиками. Стосовно ідентифікації та оцінки процентного ризику, то без цього елементу не може функціонувати жодна життєздатна та ефективна система, оскільки без виявлення та аналізу ризику неможливо подальше його управління.

Необхідним елементом системи управління є моніторинг процентного ризику, тобто контроль за виконанням прийнятих рішень та їх дієвість.

Для управління ризиками, що генеруються активами і пасивами, в банку, був проведений аналіз динаміки інтегрального показника процентного ризику ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», який показав, що банківський прибуток залежить від чутливості банківських активів та пасивів до зміни відсоткових ставок. Розглядаючи динаміку даних показників ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» протягом 2016-2018 рр. показник геп має негативне значення, що свідчить про підданість пасивів до зміни процентної ставки та зміни вартості, підвищений рівень процентного ризику, що в кінцевому результаті призводить до зменшення прибутку.

Аналізуючи діяльність ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», можна дійти висновку, що українські банки закладають дуже велику маржу між залученням і розміщенням ресурсів. Якщо в Англії середня маржа складає 1,5%, то в Україні – 15% [42]. Це пов'язано з тим, що українські банки схильні брати на себе великі ризики, тоді як іноземні прагнуть відкидати ризиковані проекти, задовольняючись невеликою, але надійною маржею (різницею). Для того, щоб збільшити різницю (маржу) банку необхідно інвестувати в більш ризиковані цінні папери; інвестувати в більш ризиковані кредити; перерозподіляти активи - від наявних і інших активів, що не приносять дохід, - до кредитів і цінних паперів; обмежувати портфель високододатковими інвестиціями і низько затратними пасивами. Один з основних напрямів сучасного розвитку вітчизняних банків - підвищення якості послуг і кількості банківських продуктів, їх наближення до клієнтів. Підтвердженням цьому є швидке зростання філіальної мережі ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» у всіх регіонах України.

Зміна структури активів та пасивів відповідно до моделі дозволить оптимізувати структуру балансу банку, покращуючи фінансові результати його роботи залишаючи прийнятний рівень ризику. Реалізація розроблених в дипломній роботі методичних положень і практичних рекомендацій дозволить підвищити ефективність управління активами та пасивами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та в цілому покращити діяльність банку. Запропонована модель комплексного управління може бути використана в будь-якому українському комерційному банку при її незначній адаптації до конкретних умов.

Наведені пропозиції та рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та дозволять банку оптимізувати роботу з управління активами та пасивами.